PRAELIUM Nuportanum.

VITTORIO EMANUELE BIBLIOTECA IN ROMA

SÆviebat adhuc inter liberos victoſque Belgas civile Bellum, avidum ſanguinis, pecuniæ prodigum, raptis per mutuas clades tot fortibus animis, & egeſtis in terræ punctum veteris ſimul & novi orbis immenſis opibus; cum ærarii & ſtipendiorum inopiâ, Hiſpanicas legiones ſeditio inceſſit. Vetus illâ militiâ malum, initio ſtatim ſęcularis anni in rabiem proruperat; orto à vexillariis per Brabantiam præſidia agitantibus initio, & tractis pari vel neceſſitate, vel prædandi lubidine, Wâlonum Germanorumque numeris, qui Crevekeuram, & ad Moſæ Vahaliſque confluen- 1600.

2

tes S. *Andreæ* munimentum inſidebant. Excîverat ea res ſolito maturiùs, & vergente adhuc hyeme, *Mauritium* Orangii Principem, properum gnarumque occaſionis. Et ille quidem, non territis magis quàm emptis ſeditioſorum animis, acceptiſque in deditionem munimentis, clarâ in preſens victoriâ, & in poſterum uſui, adulto jam vere Hagam reverſus eſt. Suſtulerant animos hoc ſucceſſu liberi Belgæ; & in Ordinum Conventu diſſerebatur; inſtandum cœptis & famæ, dum fluxâ ærarii & militum fide, vis doluſque adverſum diſcordes & iratos ex æquo valerent: Hiſpaniæ Regem imminutis ob præcluſa commercia, vectigalium fructubus, attenuato Indiarum proventu, effuſis priori anno in claſſem rurſus Angliæ minacem & irritam opibus, læſaque apud Italos fide, non ſufficere neceſſitatibus belli: Archiducem *Albertum* primo ſtatim in Belgium ingreſſu Imperii primordia Tributis & odiis oneraviſſe: ab ipſis provinciis jampridem bello attritis, equitum peditumque vim, damna & injurias ægrè tolerari: Quare ſi acriùs ipſi incubuerint, externo ſimul impulſu, & interno motu ruiturum hoſtem. Multo hæc inter proceres adſenſu celebrabantur; & plerique ſumptuum & pecuniæ parci, verbis egregii & penè nimii erant.

Sed

Sed Hollandi in quos tota impendiorum moles inclinaverat, variè diſſerebant, de magnitudine æris alieni, inopiâ quæſtuum, & immenſis civium oneribus; deſolari urbes dilapſu opificum; mercatores exhauſtos; vires animamque Reipublicæ elidi prædationibus Dunkerkanorum; abnuebantque ulteriores in æſtatem ſumptus, præterquam pacando mari, & rapiendæ prædantium ſedi. In idem Zelandi, & acriùs pertendebant, quanto gravioribus ob viciniam damnis afflictabantur. Deſtinatio hæc præpotentium Provinciarum ſpecie & uſu omnibus magnifica, ſed aſpera inceptu, perfectu ardua prudentibus videbatur. ea pars quo ſuſpectior ſollicitis Principi placebat; cujus pulcherrimum animum difficultas operis, & patrandi per id belli gloria exſtimulaverant. Veruntamen cunctator naturâ, cautis potiùs quàm acribus conſiliis ſummam expeditionis tractabat, quæ crebra cum rerum bellique prudentibus habebantur. Ibi maturiſſimus quiſque opportunitates Oſtendæ loqui, quæ præſidiis & ditione Ordinum in orâ Flandriæ tenebatur: illâc invehi Oceano exercitum, & inde planitie littoris præter Nuportum ſub Dunkerkam duci in promptu eſſe; ſubſecutura claſſe cum tormentis & annonâ militari;

impulſo ſimul terrâ, ſimul mari bello. Inſtantior aliis ſecuritatis cura; nec imperatorium rebantur, ante captam Nuportum, Dunkerkam aggredi: ubi tergo conſuluerint, haud magnâ mole expugnari urbem, neque ſitu, neque manu validam, fluxis ævo & incuriâ munimentis. Præcipuum fiduciæ alimentum erat Seditio Hiſpanorum, præpeditura ſubſidium obſeſſis; & ſi fortè motus conſederint, impar equitatu & minor hoſtis non auſurus noviſſimum diſcrimen. Aderat conſilio *Franciſcus Verius*; quo nemo illâ tempeſtate rei militaris callidior habebatur: ille multo uſu ſui & hoſtium gnarus, pares & audentes pugnæ *Alberti* copias, inceſſuraſque prælio intra quartum & decimum à *Mauritii* in Flandriam appulſu diem, præſâgus loquebatur. Erantque nonnulli conſiliantium, quibus tuta magis cum ratione, quàm proſpera ex caſu placebant: hi modeſtiùs diſſerebant. Bellum ſuſcipi avio itinere, hoſtili littore, inter incerta ventorum & maris: ſeditioſos ad obſequium flecti ingentibus promiſſis, & quantulacunque ſtipendiorum portione: imò ruituros ultrò, ut aſſertâ in hoſtem capitali urbe, uberrimos Flandriæ agros & opes excuſatiùs rapiant in præmium & prædam: & ſi rem dari in caſum oporteat, fruſtra

ſtra equitem jactari, meliori hoſtium pedite, in quo præcipuum robur: modicum victoriæ pretium eſſe commercii ſecuritatem, ſubactâ urbe inſidiatrice maris & raptubus infami: at fuſo exercitu, cladem immenſam, & nihil reliquum victis, uno prælij turbine, mari, commercio, libertate & patriâ excuſſis. Inexcuſatum viris tot per annos belli ſapientiam profeſſis præceps conſilium: hæſuramque temeritatis infamiam, tunc quoque cum pericula effugiſſent. Salutaria hæc ſed injucunda; flagrantibus Hollandorum animis in Dunkerkam, exitiabilem mercaturæ, & publicis ærarii fructubus gravem. Ita victis tandem plurium conſenſu nolentibus, in Flandriam decernitur exercitus; ingentibus animis, nec minori paratu: mille navium claſſis in peditem equitemque diſtributa; curruum & tormentorum ingens numerus; annonæ permagna vis. Placebatque conſilium, ne ſpatiis itinerum attereretur exercitus, impoſitos navibus militem, equos, commeatum, & extra fluminum ora in Oceanum evectos, exponere in portu Oſtendæ, ad uſum belli terrâ marique oportunæ. Sed benè conſultis, claſſique jam inter Zelandiæ æſtuaria allabenti fortuna ventique reflabant; cedente in Auſtrum cœlo enavigantibus adverſum.

Quare

Quare cum prima non proveniſſent, quod è præſentibus uberrimum erat, ſubducta fuit claſſis ad illam Flandriæ oram, quam à Zelandiâ Scaldis jam fluvii & maris ambiguus, abſcindit. Ibi juxtà Caſtellum cui vocabulum Philippina, incitante ſeſe æſtu naves in vadum adactæ, quæ relabente pelago, in udi molliſque ſoli crepidine, utpote latâ alvo, & pandis more gentico carinis, ſine noxâ ſidebant; adeò ut horarum quinque ſpatio tota belli moles haud ſanè gravi labore in terram redderetur. Ipsâ ſpecie exſcendentis exercitus territi hoſtes qui Philippinam inſederant, ſeſe dediderunt. Tum luſtratæ copiæ equitum, peditumque: illæ ter; hæ duodecim millium; diſpertitæque in tres manus, viribus & dignitate pares; alternante inter duces, more militiæ, frontis & tergi vice. Harum unam ducebat *Erneſtus*, comes Naſſavius, vir belli egregius, & cui nunquam ratio, nonnunquam fortuna defuit: altera *Everardo* habebatur comiti *Solmenſi*, clarâ & veteri per Germaniam nobilitate: tertiam regebat *Franciſcus Verius*, domi egregiis natalibus, foris ingentibus auſis factiſque celebratus. Conſultor omnibus & author aderat præeratque *Mauritius Orangianus*, columen partium. Modicis deinde itineribus, per depreſſum Flandriæ

driæ agrum, propè Ekeloam & Brugas inclytam olim opibus & mercimoniis advenarum, tranſductus exercitus apud Oldenburgum, quarto ab Oſtendâ miliari, æſtu ſitique peruſtus consêdit: flagrantiſſimis quippe ſolibus, ardente Junio iter fecerant; & omnis illo tractu aqua turbida, & uligine decolor eſt, potuque nocens. Aperuerat hoc Caſtellum defeſſis hoſtium fuga, ſimulque viam quæ Oſtendam pertingit: unde cibariorum & cereviſiæ affluenti copiâ toto ſeſe triduo miles refecit. Ibi conſultatum inter militiæ proceres ecquo primùm molimine famam auſpicarentur & bellum. Id maximè ambigebatur, utrùm ad decus uſùmve potiùs foret; oppugnatamne Nuportum hoſti eripere; an verò exuere eundem Caſtellis, quæ fallaces inter & humentes campos veluti claúſtra Oſtendæ inſidebat. Nuporti obſidio primò pluribus; mox omnibus placuit. Tum primores Ordinum, comites itineris & conſilium ducibus additi, Oſtendam conceſsêre, tutam mari, viris, muriſque urbem; ut exempti dubiis belli, ſummæ rerum ſervarentur: unaque *Solmenſis* ſuâ cum manu, quà breviſſimum iter, Oſtendam præmiſſus, ut capto *Caſtello* cui nomen *Albertus*, viam quæ ab Oſtendâ Nuportum ducit incurſu & periculis hoſtium

exſolveret. Et huic quidem ſua vis & præſidii metus facilem victoriam dedêre. Exinde *Mauritius* motis ab Oldenburgo Caſtris, per interiora Flandriæ Nuportum verſus ducebat exercitum; rapturus in tranſitu Dammam, Caſtellum ignobile quidem, ſed accumbens flumini, quod prætervehens Nuportum ſorbetur mari. At Oldenburgum & vicinas arces vacuas metu & fugâ hoſtium, ſuis ipſe militibus diſcedens firmaverat; nam operibus munitæ erant; ut hoſtem ſi fortè excîtum, illo viæ compendio præcluderet, objectaretque labori & caſubus, per longinquos circuitus Nuporto obſeſſæ ſubventurum. Cœterum proficiſcentes jam copias putris ſoli labes, & curruum tormentorumque ponderi ſubſidens humus ab itinere deſtinato avertit: igitur cum in tenui viculo propè Hemskerkam pernoctaviſſet exercitus, flexo in dextram & maritima itinere, per læta & pinguia paſcuorum viam moliebantur verſus planitiem littoris; oppletis paſſim, dum incedunt, humilioribus foſſis; & latioribus alveis, aut quibus altior gurges eſt, ponte junctis; non enim alia incilibus diſſectior, & fœcundior aquarum regio eſt. Ita tandem perventum ad colles littori prætextos; caſtraque poſita propè munimentum, quod cap-

tum

tum ante *Solmenſi* memoravimus. Primâ ſtatim luce fulsêre ſigna in planitie littoreâ; lætoque & compoſito agmine Nuportum ductæ legiones; fluviumque quo littus diffinditur, ſidente æſtu vado tranſière. Ardebat interim Hiſpanorum ſeditio; flagrantiſſimâ vi illorum, qui occupatis Dieſta Brabantiæ, & conterminis Hannoniæ, terrore & minis pecuniam & ſpolia civium velut ex hoſte prædam convectabant: Hi pernicie & lue exempli integros quoque traxerant; egreſſoſque ab Archiduce Legatos, hos irriſu & ludibrio, alios impulſu & verberibus proturbaverant; donec *Iſabella* Infans Hiſpaniæ, *Alberto* nupta, timens dotali Belgio, ire Ipſa & opponere ſanguinis Majeſtatem furentibus, non muliebriter conſtituit; ingens animi Heroina; & virilibus ſub patre *Philippo* curis ſupra fæminam exercita. Illa per decus Hiſpani nominis & anteactæ militiæ, obteſtabatur, ne ſe, ne maritum, hoſti inultos Flandriæ agros rapienti in prædam relinquerent; admonebatque milites optatæ & eluſæ toties pugnæ; nunc montibus, mari, armis, cinctum hoſtem: nec ullum deprenſis iter niſi quod ferro aperiant: irent, properarent culpam in decus vertere; imponerentque triginta & quatuor annis magnum diem: ſed finis

ſermonum in promiſſo mercedis & præmiorum; idque datis obſidibus firmabatur: tum preces valuere. Reverſos ad obſequium cupido involat eundi in hoſtem; piaculum furoris: ſecutuſque ardorem militum *Albertus*, quantum in præſidiis copiarum eſt, ſub ſignis educit; undecim millia peditum, equites mille & quadringentos, veteranum militem & expertæ virtutis; rapiebatque exercitum adeò citus & præceps, ut famam ſui præveniret; vir acer bello, & quantam modeſtiæ famam in purpurâ, tantam militiâ vigoris laudem apud poſteros meritus. At ſecurus hoſtium Orangianus exercitus loca caſtris apud Nuportum ceperat, tuta oppugnaturis, arctatura obſeſſos, diſpertitaque munia circummœnientibus; premendarum urbium artifice *Mauritii* ingenio. Jamque claſſis dives annonæ, cum omni inſtrumento militari appulerat; pontemque contextu navium claſſiarii inceperant ſternendo fluvio, quâ is coit arctior; ut caſtra & tendens in illis cis ultráque miles, viribus & uſu promptiùs miſcerentur; cum quarto quo hæc properantur die trepidi ab Oſtendâ nuncii attulère, hoſtem virium famaque ingentem propè Oldenburgum conſediſſe. Sanè *Rivaſius* Hiſpanus, multis ſtipendiis & belli gnarus, oſtentandis cir-

ca Sluſam copiis, & rumore ſupra verum auctis, Nuporti obſidione avertere *Mauritium*, jam ante agitaverat. Quare vocato concilio cum plerique notam *Rivaſii* jactantiam ſpernerent, ſimulatione virium illudentis timori præſidiorum; *Verius* ſemper magna belli, mox ingens pars prælii, memor augurii, & tenax prioris ſententiæ, contrà diſſerebat. Haud dubiè ingruere hoſtem cum robore exercitus & prælio incedere; quare repentino diſcrimini unum eſſe remedium, ſi relictâ Nuporto, totâ belli mole protinùs occurrant, ante quàm vel minando exterritis, vel vi obtritis Oldenburgi & Snaeskerkæ præſidiis, perruptoque itineris obice, medium ſe Oſtendam inter & Nuportum hoſtis objiciat; poſſe, ſi univerſi feſtinaverint, ſimul præſidiis ſuis reddi ſalutem, & hoſtium Caſtellis, inter merſa & uliginoſa camporum, Claudi aditum exitumque: pretium laboris haud inglorium; & paulò ante capturæ Nuporti à prudentibus æquatum. Hæc quidem haud fruſtrà moneri *Mauritius* fatebatur; ſed cunctator naturâ, dum percoquit conſilium, corrupit. Sub noctem, acrioribus, & alium alio urgentibus nuntiis adferebatur; hoſti magnum & infeſtum agmen eſſe, inſtructumque tormentis: mox, militi in Oldenburgo præ-

ſidium agitanti ab Archiducis *Alberti* fœcialibus minaciter imperatam deditionem; neque poſt multo; impares tutelæ ſui imminentem perniciem tempeſtivâ deditione præveniſſe. Nox ducibus inquies erat & pervigil, turbidis nuntiorum rumoribus, & expendente rurſus belli conſilia Principe. Igitur *Verius*, quoniam prima Conſiliorum fruſtrà ceciderant, perruptis munimentis inter quæ ſiſti hoſtem ſperaverat, hortari, orare, ut motis confeſtim caſtris, arriperent inſiderentque citeriorem illius itineris exitum, quod per depreſſa paſcuorum & humida paludum, ab Hemskerkâ aduſque colles littoreos, obrutis foſſis, jactuque pontium ſibi tranſituris conſtraverant: non enim alium hoſti in littus aditum eſſe, niſi flexu, & per avia circumerranti. Hactenùs *Verianæ* ſententiæ *Mauritius* acceſſerat, ut *Erneſtum* Naſſavium cum undeviginti peditum ſignis, equitibus quingentis, tormentis duobus, & cœtero paratu militari, juſſerit præmitti, fauces itineris immuniturum; ipſe cum reliqui exercitus viribus, ubi res poſceret, adfuturus. At *Verius* carpi vires & diſpergi copias abnuebat; ſæpè omnes vinci, pugnantibus ſingulis: fas enim credi; hoſtem occaſionum haud ſegnem, cum milite primi agminis antè erupturũ ex anguſtiis,

quam

quam illæ occupari poſſint ab *Erneſtianis*; quos numero & viribus impares, objici veterano exercitui, & ſucceſſubus feroci: enimverò motis ſimul omnibus copiis, parem fore cum hoſte congreſſum; & locis æquis æquam fortunam, ſi totus tranſierit: at ſi modò partem ſui explicuiſſet è faucibus tranſitus; uti anguſtiæ viarum & temporis, incertaque noctis perſuadeant, in promptu victoriam: quod ſi citi, & omnes, hoſti prævertant, itineris & belli arbitrium, occupantium fore. Jam adulta nox erat, cum acceptis, ùti juſſum fuerat, Solmenſibus copiis, quæ metatæ ultrà fluvium expeditioni promptiores erant, *Erneſtus* digreditur. Sequebantur ducem ſigna Scotorum duodecim: Zelandi centuriis ſeptem; quinque equitum turmæ: lectus miles; & fide meliori quam fortunâ. Vixdum orto die aggerem viæ ingreſſis, adventare hoſtem exploratores nuntiavere. Iuterfluebat in medio rivus quem ponte *Mauritius* junxerat; hunc pariter & viam hoſti auferre, immiſſis ocyùs equitibus *Erneſtus* jubet; nam limoſa circùm loca, aut paludibus incerta erant. Sed invecti non minore impetu Hiſpani pontem anteceperant. Hoc irrito conatu arma corporaque hoſti objiciunt; ſtructâ acie in viæ anguſtiis; nullâ quidem boni

ſpe,

ſpe, ſed æmulatione obſequii, & curà decôri exitus. Irrupit hoſtis ferox & iratus; totâque exercitus mole incubuit; at illi numero fatoque diſpares; firmati inter ſe, denſis ordinibus excipere impetum, obniti prementibus, & inquietare victoriam; obruti adverſis, & ſalvâ virtutis famâ. Cecidere omnes contrariis vulneribus, verſi in hoſtem; adjacentibus propè fractis haſtilibus, & infælicibus armis. Hoc pedites fato finivere. At *Erneſtum Edmundiumque* Scotorum Tribunum, pernix equorum virtus Oſtendam intulit; ſubſecuto omni ferè equitatu, cui vitæ major quàm gloriæ cupido. Ibi atroci nuntio perculſi Ordines, & ad preces ac ſupplicia verſi nimias ſpes & præceps conſilium execrabantur. Verùm Archidux *Albertus*, blandiente cœptis fortunâ, cumulos ſuper & recentia cœde veſtigia evectus properabat in littus; ipſe prælii avidus; & ſeditioſorum maximè vocibus inſtinctus; qui rapturi imperium ni ducerentur, occupari Orangianos in tranſitu fluminis, & extingui reliqua belli poſtulabant. Cœterùm digrediente è caſtris *Erneſto* imperatum cæteris ducibus fuerat, ut albente ſtatim cœlo, ſua quiſque ſigna ad ripam fluvii ſiſterent, alveum tranſitura ſimul ac æſtus detumuiſſet. Quare curam ducum ſtudia militum

æqua-

æquaverant, dubiâ adhuc luce, compoſitis ordinibus flumini adſtantium. Ibi dum opperiuntur donec ſeſe æſtus evolveret, *Mauritium* haud procul à cepto ponte, procerũ coronâ circundatum, nuncius perculit de clade *Erneſti*; hoſtemque jam tranſitis collibus, infeſto agmine appropinquare in littore. Subſtitit Princeps defixus illætabili imagine, & magnæ cogitationis manifeſtus: obiverſante ſcilicet ingentis diei ſpecie, quâ libertatem, decus, opes, ſpem reipublicæ noviſſimam, in paucorum manibus & armis fortuna collocaverat. Sed diù bello exercitus, & triſtium lætorumque ſciens, nihil infracto animo unum gliſcentibus periculis remedium docet, ſi tranſmiſſo ſtatim exercitu ulteriorem ripam hoſti præripiant; ni feſtinaverint, deprenſis clauſiſque inulto ſanguine pereundum. Ordo ducendi agminis illo die ad *Verium*, ritu militiæ redierat. Hunc prioris gloriæ virtutiſque admonitum ire properè, & agmen ſuum tranſmittere, unaque *Ludovicum* Naſſavium, qui equitatui præerat, promptum auſis & Laudi juvenem, tranſgredi jubet: ut imminente fortunâ certaminis, maturo annis, & ſpectato bellis rectore uteretur. Neque certis tamen mandatis *Verium Mauritius* inſtruxerat, pro re, loco, tempore, ſuoque belli uſu, conſultũ-

rum: tantâ virtutis & fidei opinione erat. Neque *Verio* ceſſatum, quin altiores adhuc inter undas agmen ſuum tranſduceret, per catervas & cuneos prælio compoſitum; adeò properè; ut militi tegmina detracturo, ne marinâ immadeſcerent, tantillum moræ negaverit; addito; propinquis hoſtibus inanem eſſe veſtimenti curam: Suum enim cuique vel ſupervacuum ante noctem, vel ſiccum & opulentius prædæ & uſui futurum. Ita traductos equitem peditemque: Hos Oceanum inter & colles, ſubſiſtere jubet in æquore littoris; Illos correpto ſpatio propiùs invehit in hoſtem; eminùs adhuc, tamen ut cerni poſſit incedentem in littore: non quidem irritando prælio; ſed legendo, ſi quà poſſit, æquiori loco, in quo impetum adventantium hoſtium exciperet ſuſtentaretque: unum hoc etenim arti imperatoriæ reliquum fortuna fecerat. Nam lubricum illum & verſatilem in omnes flexus cohortium motum, quo *Mauritiana* militia præpollere Hiſpanicæ credebatur, inutilem fecerant Genius ſituſque regionis. Omnis enim exporrecta ſecundùm mare planities, imminentium collium jugis obnoxia premitur: & ipſa collium temerè disjecta congeries, præruptis undique tumulis & obliquo glomeratu inter ſe tranſverſis exſurgit, ut inter

anfractus

anfractus nec oculis provideri, nec manu ſuccurri laborantibus poſſit: plurimaque ſui parte id latitudini ſpatium eſt, cui explendæ, inſidendæque impar eſſet *Mauritianus* exercitus. Unde periculum erat, ne introrſùm & quâ tumor collium ſubſidit, per incuſtodita tranſgreſſus hoſtis hærentem vadis in Navali Nuportano claſſem incendio popularetur. Nam ad meridiem, inter ima collium & impervia paſcuorum, læve virentis campi dorſum porrigitur equiti peditique firmum juxtà & inoffenſum. Huic obviam diſcrimini *Verius* ibat; cum quatuor a Nuporto paſſuum millibus advertit inter colles locum, ubi tumulorum faſtigia celſiùs in ſeptentriones, in meridiem leniùs efferuntur; ſimulque univerſam collium molem, tranſverſo cavæ vallis interjectu diductam penitùs abſcindi: caſtigatiori ibîdem latitudinis ſpatio, & cui occupandæ non impares copiæ, hinc introrſus & per campi dorſum, inde planitie littoris tranſiturum hoſtem infeſtis supernè telis inceſſituræ. Hâc regione, oportunis citra vallim, quam memoravi, collium tumulis expectare hoſtem & fortunam prælii conſtituit. Igitur ex agmine ſuo jam procedere juſſo mille virorum robora excerpſit: Prætorianos *Mauritii* ducentos & quinquaginta; haſtatos ſclopetarioſque:

oſque: Anglos paribus numero & armis: Friſios duplice numero; ſed omnes ſclopetarios. Et Anglos quidem, admiſtis quinquaginta Prætorianis, ſummitati collis impoſuit, qui in ſinum memoratæ convallis projectior cœteris excurrit, præceps, abruptus, & ob mollitiem arenæ adſcenſu arduus, ac vertice in tantam cavitatem depreſſo, ut miles ab collium adverſorum ictubus tutus, è margine & labris tumuli, tanquam è vallo & loricâ propugnaret. Ponè hunc collem paſſuum ducentorum intervallo inſurgit alter, præcelſo & inſigni faſtigio: Illum inſidere reliquos Prætorianos jubet, ſuopte ingenio juxtà validū, & addito levi manuū opere, haud minùs tutum: connectit utrumque velut aggeſtus arenæ perpetuus, paris naturæ, ſed depreſſiori faſtigio, qui rectus ad orientem Solem, latere in Auſtrum obtenditur; ſubjacente intra vim & jactum telorum omni campo, quem inter infida paſcuorum & collium radices pervium memoraui. Hujus inſeſſum & tutelam Friſiis attribuit; juſſis ubi res ad manus veniſſet, tela ſua & vulnera in meridiem ſpargere; quæ tum cœli regio dextra erat in hoſtem obverſis. Sed ab aggeſtus hujus, quem diximus, ſiniſtrâ, quâ Oceanum ſpectat, inter prærupta & confuſa collium locis naturâ

tutis

tutis munitiſque Anglos collocat ſeptingentos, vultu & armis verſos in Boream, & in vicinam ſubjectamque littoris planitiem, integris ordinibus, ubi uſus poſceret, facilè proruptùros: Hos tela ſua & fulgura vibrare in oculos & ora hoſtium juſſerat, ſi fortè tranſitum in littore molirentur. Secundùm hos in ipſa planitie, quam verberat Oceanus, ſed paulò in Ortum productiùs, quicquid reliquum Anglorum, & erant admodum ſexcenti, explicuit; gemino agmine, & æquis frontibus. Modico poſt Anglos intervallo, & propiores Mari, bis mille Friſii, quatuor agminibus, ſed binis in frontem, aſtitêre. Denſatis arctatiſque manipulorum ordinibus, ipſa agmina patentioribus ſpatiis diſcreverat; ut poſtremorum inter primos facili receptu, viribus & audaciâ mutuis ſinguli augerentur; & interim non obumbrantibus alias aliis, univerſæ ſimul copiæ, majore ſpecie ſui, hoſtium oculos implerent. Equites, ſignis decem, Oceano proximi, & omnium in Orientem primi, nudatam æſtu arenam tenuêre. Vixdum primorem aciem *Verius* inſtruxerat, cùm *Mauritius* comitante totâ Procerum manu, antè prima ſigna Equo advectus tractare palàm cepit conſilia viaſque prælii: circumfuſos militiæ Principes percunctatus, num

illis in veſtigiis opperiri hoſtem, an ire cominùs & ultrò laceſſere, conſtantius foret. Nihil æquè indecorum viris militaribus quàm argui timoris. Igitur abruptà conſultandi morâ Duces certatim proclamant, capienda arma, ducendum in hoſtem; non impetu modò; ſed ratione: Minorem ſcilicet hoſtibus animum fore, quo majorem ipſi prætulerint; audaciâ conciliari fortunam; & ſi quæ ſpecioſiùs jactat militaris facundia: at cunctari, & ſummæ rei diſcrimen trahere, propiùs formidinem eſſe, cujus opinione vel aliturum hoſtem fiduciam ſui, vel uſurum morâ cunctantium ad uſum belli; intercepto interim Caſtris limite qui Oſtendam ducit; unde arcti & infeſti undique commeatus; inexplicabilis receptus. Ad ea *Verius* multâ militari prudentiâ diſſerebat: Hoſtem improviſo tumultu excîtum inopem eſſe Copiarum; æſtate jam præcipiti, inanibus horreis, & attritâ regione: Quare fruſtrà timeri ut poſitis ibi Caſtris ſubſidat, moliturus famem exercitui, cui congeſta in Naves cibaria & apertus ſubvectioni Oceanus: Nec vereri ſe vanam illam fiduciam & citò defluxuram, ubi poſt tanta itinerum ſpatia, peruſti Solis ardoribus, & attriti inter Collium arenas, veſtigiis infidas, & arduas adſcenſu, feſſi cum integris,

tegris,turbati cum compoſitis congreſſi, non loco minùs quàm virtute pellerentur. Ipſos ſatis citò victuros, ubi proviſum foret ne vincerentur. At Duces eò pervicaciùs conſilium ſuum amplexi, clamore jam & ſtrepitu *Verium* obturbabant: nec ſequiùs ille, animo, voce, & oculis ardens, ſuis ſe ſententiâ aut loco motum iri negabat, non ſi totius orbis impulſu urgeretur; donec animorum ſententiarumque diſcordiam, approbato *Verii* conſilio, *Mauritius* compoſuit:ſtatimq; ad ordinandas cæteras acies, quæ jam fluvium tranſierant, revectus eſt: & illis quidem, reſorbente æſtu prout arenæ nudaverant, expanſis in littore, ſuum cuique agmini Equitem affidit à cornu ſiniſtro quod Oceano proximum. At ſex tormenta in frontem *Veriani* agminis promoveri juſſit; ingenti mox ad Victoriam adjumento. Sic inſtructi intentique hoſtem eminùs adſtantem opperiebantur. At ille cum duabus horis loco non moviſſet, devius tandem à littore, collium impedita tranſverſo itineris flexu pertranſiit; ad quorum radices, ubi in campos deſinunt, pares iterùm horas refovendo militi abſumpſit Unde opinio rumorque invaluit, hoſtem obſepiendo itineri caſtra in medio poſiturum: Sed apud gnaros militiæ, & conſilia hoſtium ex rerum actu

rimantes;

rimantes, inania rumorum rationibus revincebantur. Ideo ſcilicet feſtinatum hoſti, ut ipſos vel tranſitu fluminis præcluderet, vel impeditos in tranſitu aggrederetur: tantæ ſpei irritum, & nocturno prælio & matutino itinere feſſum ſubſtitiſſe in littore; haud abſurdè opinantem, ipſos, quibus in loco neceſſitas, una ſalus in armis, ultro incubituros; primùm ſpe propioris ab *Erneſto* auxilii, ſi fortè copias Oſtendam receperit; mox cupidine ultionis, ſi cladem nuntii patefecerint: Nunc compertâ ipſorum loco ſe tenentium conſtantiâ, & urgente annonæ penuriâ rem dare in caſum, prætuliſſe ſqualori littoris commoditatem camporum, ad requiem militis: ſimul expectare, donec adlabente pelago, & ſtagnantibus vadis corripiatur planities, ne veteranus Pedes, & nullâ præliorum fortunâ attritus, patentibus locis equeſtri procellâ funderetur. His rerum argumentis & ſententiam & locum prudentes tuebantur. Medio ferè intumeſcentis Oceani æſtu, hoſtium copiæ tranſmiſſis iterùm collibus regreſſæ in littus, incedebant prælio; præcurrentibus haud modico ante aciem intervallo aliquot levis armaturæ equitibus; quorum unus ſpontè ruens & præfeſtinans capi, protractúſque ad *Mauritium*, clarâ voce *Erneſti Cladem*,

imminens

imminens præliũ, robur & virtutẽ Hiſpanorum, & cuncta in majus extollebat. Et quanquam, *Mauritii* juſſu, os declamanti clauderetur; proximi tamen militum quæ triſtia acceperant, cumulata mœrore in vicinos, & illi rurſus in alios, vel voce, vel vultu enuntiabant. At Princeps pugnandi certus, & tumente jam æſtu, enavigare claſſem jubet, quo ſublatâ ſpe fugæ, manus & arma miles reſpiceret, & in illis omnia: Aderat illi frater *Henricus-Fredericus* primâ juventâ. Hunc monuit, ut aſcensâ navi, ſi quid triſtiùs fata pararent, ſe reipublicæ redderet. Verùm ille aſpernans, nec degenerem ſe ad pericula teſtatus, ut maneret, virtutemque illo in campo, ex fratre Imperatore diſceret, cum lachrymis exorabat: jam nunc inſtinctus cupidine gloriæ; quâ poſtmodùm ſæculi ſui invidiam paritèr & laudes ſupergreſſus eſt. Propinquabat interim legionum hoſtilium acies; præſultante Equitatu, inſigni ſpecie; ſed adeò diſtanti ſpatio, ut totus in pugnam pateret & caſum: Itaque *Verius* Equitem primi agminis invehi ſuaſerat, qui acri aliquot armatorum impetu velitantes hoſtium Carabinarios retrò impingeret in agmen turmarum; & auſas rursùs inſtanteſque turmas, ſpontè refugus eliceret ſub ictum tormentorum; ut pilis disjectæ perculſæque totâ

protinùs equitum vi protererentur. Verùm *Ludovicus Naſſavius* dignationis anxius, aſpernatus rectorem & Conſilium, nullo adſultu impetuq; in hoſtem invehi; ſed turmis lentè ingruentibus cedere paulatim, & referri in ſuos. Cum acriter conſultis exſecutio deeſſet; & non ita procul abeſſent hoſtium turmæ; librari tormenta *Verius* jubet: nec irritis libratorum ictubus mortes & vulnera toto agmine ſparguntur: unde obliti dedecoris equites, trepidâ fugâ, & ſolutis ordinibus, vicinorum collium latebris ſe tuebantur: Quæ res maturam & incruentam victoriam *Naſſavianis* Equitibus præbuiſſet, ſi prompti & alacres fractis & obtritis hoſtium turmis, nudatas Equitum præſidio legiones perrupiſſent. Aemulatione, & occultâ invidiâ, pulcherrimi facinoris occaſio defluxit. At pedites hoſtium extrà vim caſumque fulminum, nihil labante fiduciâ, & continuato per littus itinere, tormentis ante aciem longiùs evectis, cladem illatam non vanis ignibus ulciſcebantur. Dum hæc geruntur, adcreverant undæ, magnâque ſui parte ſtagnabat planities; adeò ut utriuſque exercitus miles, arctioribus manipulatim ordinibus illigaretur: At hoſtis inopino flexú avertens a littore, cum omnibus copijs in edita Collium enitebatur:

ſive Conſilium id fuit; ut Equite minor, peditum robore inter impedita valeret; ſive metus intonantium in littore tormentorum: Certè non adeò Maris ignarus erat, ut improviſâ æſtuum vice, deſtinatione ſuâ excuteretur. Unde ſicut agminum, ita novæ Conſiliorum formæ oriebantúr. Et hoſtium quidem Equitatus, tranſverſo per colles itinere evectus, virenti illâ, quam ſuprà memoravi, inter infida camporum, tumulorumque arenas, planitie ſubſtitit. In *Mauritiano* exercitu prima acies mutatis leviter ordinibus, locis penitus ijſdem inhærebat: at ſecundam poſtremamque è littore in colles ſubductas, paribus a latere & tergo intervallis cura Ducum diſcreverat, quibus anteà in littore diſtinctæ ſteterant; ita ut trium acierum frontibus omnis collium latitudo expleretur: Equites eadem illâ planitie turmis hoſtilibus oppoſiti, tenui agmine pro loci anguſtiis exporrigebantur. Compoſito jam pugnæ exercitu, Tormenta duo, monſtrante *Verio*, & *Mauritio* jubente, in faſtigium tumuli ſubvecta ſunt; quorum telis omnis illa planities quam equitatus occupaverat, ſuperné infeſtaretur. Sic omnibus ad noviſſimum caſum paratis; digreſſuri ad ſua quiſque munia Duces, gravibus ſanè *Mauritij* animum ar-

 gumentis

gumentis pervicerunt, ut poſtremam Ipſe aciem præſens curaret; minoribus periculis non immixtus, majoribus non defuturus. *Verius* ad primam advectus, ubi alacrem inſtinctumque militem videt; in vertice collis, quem prominere præ cæteris in vallem, & inſeſſum Anglis Prætorianiſq; ſuprà retuli, velut in ſpeculâ conſtitit; arduus, & vago in ſubjecta proſpectu; unde & hoſtem obſervaret & regeret ſuos; elegerat hunc ut defenſantibus opportunum, & irrupturis iniquum; in quo cum fato diei tranſigeret: Et quamvis ratio prælii frequentem totâ acie Ducem poſceret, qui promptos laude, labantes ope, dubios exemplo firmaret; prohibebat tamen ratio ſituſque loci, inæquali regione, ubi inter obliquos & implicatos collium anfractus, nec ipſe viſu hoſtem, nec illius imperium miles vel oculis vel auribus aſſequerentur. Jam præcurrentes è principiis hoſtium Sclopetarii, quos vitæ prodigos & obvios morti, militari vocabulo Perditos vocant, occupatis collium valli imminentium ſuperciliis, *Verii* militem glandium conjectu laceſſere, dum prima ſuorum acies adventaret: quâ adpropinquante, quingenti numero Hiſpani, non tam haſtis ſclopiſque quàm virtute & animis armati, nullo prælato vexillo, neque certo imperio, læti periculis

&

& decôris avidi, impetu in ardua facto, quanquam gravibus ſupernè ictubus afflictarentur, perrumpere *Verii* collem, inſigni patientiâ vulnerum annitebantur. Eodemque momento primæ aciei Eques per planitiem erupit in *Mauritianos*; quos ſollers Ducum cura à latere medii agminis retrorſùm inſtruxerat. Statim fulminantibus è vertice tumuli tormentis, promptiſſimi quiq; proruebantur; reliqui præter latus *Veriani* agminis progreſſi, à quingentis illis, quos ſuprà memoravi, Friſiis in meridiem collineantibus, tam infeſtâ ſcloporum grandine verberabantur, ut perculſi turbatiq; poſt primum *Mauritianorum* impetum, fœdâ retrô fugâ in Peditum agmen impingerentur. Ibi fugæ temperatum & cædi. Majoribus animis. Pedites collem aggreſſi fatum provocabant & gloriam; adjuti firmatique creberrimâ vi telorum, quibus prima Hiſpanorum acies, ſuis è faſtigiis *Veriani* collis propugnatores ſuperurgebat. At *Verius* incrudeſcente ferociâ hoſtium, ex Anglis ſeptingentis, quos in Boream obverſos proximis littori jugis, arcendo illâc hoſti locaverat, centum ſigni unius milites acaccerſiri jubet, occultis inter prominentia collium greſſubus, repentino impetu in latus oppugnantium incurſaturos. Illi cum impigrè paruiſſent

ruiſſent imperio, majoremque quàm pro numero terrorem inferrent, *Verius* è ſummo vertice, per obtectum cavumque collis deſcenſum, ſexaginta ſubſignanos in frontem prælhantium demiſit. Obſtupefecit hoſtem ruentium alacritas; pulſiſque gradu & protinus in fugam, *Verianus* miles totâ valle inhærebat; multâ pernicie donec aciei primæ ſuffugio protegerentur. Inde novus iterùm globus integri militis, neque numero, nec animis, nec impetu minor, ſuis quiſque ſignis & ordinibus ſoluti, æmulatione gloriæ proruunt, protruduntq; *Verianos*; quorum acerrimus quiſque ſequentium, verſâ pugnæ fortunâ, fugæ ultimus erat. Surgebant in ipsâ valle aliquot colliculi, modico tumore. Hos Hiſpani, dum cedentibus inſtant, arripiunt, ingenti locorum oportunitate; obtectis dejectu laterum haſtatis, & erectis in vertices Sclopetariis; undè acrior propiorq; vis glandium in velitantes *Verii* vexillarios ingruebat. Ipſe terram ſuis eripi flagitii ratus, centenos iterùm ex Anglis cuſtodibus littoris, excitos & permiſtos cœteris ire ocius, & deturbare tumulis hoſtem jubet. Prælium ibi atrox, varium, anceps; his, rurſus illis, exitiabile. Modò glandibus, volatili malo, ſæpe collato gradu, manubus, corpore, armis, annixi implexique

que, ſternebant & ſternebantur; à fronte, à tergo, cominùs, eminùs, ſed certior eminùs pernicies: patenti quippe valle; nec colliculorum modo, ad quos pugna exarſerat, ſed inſeſſorum utrinque collium ignibus & procellis telorum infeſtâ. Vnde miſſus hinc inde in ſubſidium miles, feſtinato per vallem curſu, ruere in latera tumulorum, ubi à longinquis & multis ictubus tuti, honeſtâ morte non inglorii caderent. Neque ſegniùs, qui tumulos inſederant, impellere ſcandentes, detrudere obvios, ferire ſclopis, fodere pugionibus: Vtrinque pudor; utrinq; gloria; Vtrobique vulnera, ſanguis, cœdes, ſtrageſque, variâ pereuntium formâ, & omni imagine mortium; donec obſtinatis inter ſe *Verianis*, labantes Hiſpanorum copiæ tumulis proturbarentur. Dum in valle mutuis invicem cladibus inter primanos ſævitur; Media hoſtium acies per arduum progreſſa ad primam propinquaverat; eodemque, quo prima, poſitu, in dextrâ collium ad ſiniſtram primæ, levi intervallo, & adæquatâ ambarum fronte, conſtitit; primum apertior, mox adverſorum Collium telis percuſſa; cautiùs, & flexis aut prominentibus jugis obumbrata magis quam obtecta. Ex hâc fœta viris animiſque rursùs in vallem, & inſedentes *Verianos* promptiſſimi

ſimi ruebant; plerique militiæ veteres, & clari bello, aucta ſtipendia & ſua quiſque decora præferentes. Neque *Verius* ceſſabat ſuis curſu pugnâque feſſis, & recentium robore impetuque inclinantibus, & impulſis, integros ſubmittere, quorum virtute inſtauratum denuò prælium, & æquata pugna eſt. Sic alternante, prout ſubſidia invaluerant, ſucceſſu; hi, rurſus illi, pellebant & pellebantur; dato hauſtoq; non modico ſanguine. Par utrimque ſtudium rapiendæ vallis, & in tuendâ non impar virtus & pertinacia: Sola Collium opportunitas, proviſu Ducis, *Verianis* æquior erat; ſtabili gradu & tanquam è vallo vulnera dirigentibus in hoſtem, malè tectum in Collibus, in valle apertum: unde crebrior in illum cædes, clades damnoſior: & obſtinaverat animo *Verius*, in ſe & primam aciem, quamvis diuturnitate pugnæ exhauſtam & infrequentem, totam Hiſpani exercitus molem avertere; ut attrito carptim hoſtium robore, ſegnis poſteà & imbellior numerus, pulſu impetuque recentium exterriti, à mediâ & poſtremâ *Mauritianorum* acie perrupti obtererentur. Non improſperè interim, aciei mediæ proprius eques ſuo in campo ruebat in *Mauritianos*; qui ſucceſſu prioris pugnæ feroces, avidiùs quàm conſultiùs, extrà cohortis Friſiæ tu-

telam

telam proruperat: Sed illa labantibus & retrò verſis, contra vim cladem que, conjectis deſuper in ſequentes telis, munimento fuit: Ita impetus ſtetit, & manubus æquis abſceſſum. At poſtrema hoſtium acies ad ſiniſtram Collium provecta, impetu & ſpecie ferebatur incubituræ in mediam ultimamq; *Mauritianorum*; quæ intrà conjectum teli ponè *Verianum* agmen inſtructæ, & nullâ adhuc hoſtium vi laceſſitæ fuerant: Sed hi prætervecti dextrum cornu *Verianæ* manus, ubi intectum latus Friſiis, inter oportuna tumulorum collineantibus aperuerant, atroci & improviſâ telorum tempeſtate conſternabantur; defixiſque pudore ſimul & metu, neque gradum inferre, neque fugam conſciſcere in promptu fuit; donec in vallem vicinam inter inæquales arenarum adgeſtus ſinuatam deſcenderent. His ergà partes meritis Friſii diù hoſtium Equiti, nunc Peditum agmini graves, diem & nomen decoravere. Sed è valle rursùm acerrimus quiſque, & animo vel robore validus, effundebantur; ſoluti ſignis, ſparſi conglobative, hoſtis laudiſque cupidine, auſtralia collium armis & tumultu permiſcebant: cum his pugnam & arma per montoſa ſpargentibus, lecta toto *Mauritiano* exercitu virorum robora, æquâ virtute, ſed iniquis hoſti locis certabant; in

 quem

quem ex edito & occulto Collium, prægrandibus Scloporum tubis, tela & cœdes inulta ingerebantur. Minùs acri diſcrimine equites noviſſimi agminis, & parciori ſanguine, fortuna collidebat: Oſtentatæ enîm hincinde turmæ, poſt brevem impetum, extrà teli hoſtilis adjectum ſub præſidia ſuorum revehebantur; diversâ omnium quæ ferè accidunt præliorum facie: Nam cùm pleræque peditum fortunæ, equeſtrium pugnarum fato temperentur; hic è contra, ſpes & equitum virtus vi & oportunitate peditum nitebantur: nec exui campis fugarive eques poterat, quoad potens collium peditatus, armis & loco præpollebat; tutela pulſis, & prementibus infeſtus. Interim nihil remiſſo ad tumulos ardore pugnæ; primani ſecundanique hoſtium, & *Verianus* miles ferali invicem lanienâ, multâcum ſtrage implicabantur. Hærebatque vir viro, & pede pes; nulloque miſſilibus ſpatio, gladiorum & haſtarum mucronibus vita & ſanguis prælianticum haurîebantur; adfluentibus hincindè auxiliis, vel ſpe, vel metu, indomabili pertinaciâ: donec univerſa Anglorum cohors, præter paucos qui ſumma collium inſederant, diſcrimini immiſceretur. Nec ſanè multi apud hoſtium acies laborum periculorumque exſortes ſupererant;

nomen

nomen magis legionum quàm robur; abductis cohortium viribus, & opportuna collium, vel cæſorum apud tumulos veſtigia occupantibus. Solus hoſtium Eques compoſito agmine, & frequens apud Signa erat: in illo, integris adhuc ordinibus, vnicum robur; ſed impar, & citò defluxurum in fugam, ubi nudi ſuorum præſidio peditum, ab Equite *Mauritiano* recentium legionum Peditibus immiſſo, impellerentur. Itaque *Verius*, patefactam in hoſtem ratus occaſionem noviſſimi caſus; ſimulque reputans militem ſuum numero minorem, ni validioribus ſubſidiis firmetur, ſuperante ex adverſo multitudine, vel vi hoſtium, vel ſuâ laſſitudine periturum, pernicibus nuntiis Friſios aciei primæ Pedites, quos in littore inſtructos ſuprà retuli, acciri jubet; ſimul *Mauritio*, quo ſuæ, quo res hoſtium loco ſint, exponi; additis precibus; ſubmitteret properè ſecundi agminis Equitem; eriperetque devotam morti legionem: Ac prout hoſti perculſos prementi ferocia, ita nunciorum, auxilia implorantium preces, acriùs intendebantur. Ipſe periculo ſuorum, ſummæque rei percuſſus, relicto colle quem inſtiterat, deſcendit in vallem, prælioque Eques occurrit: ſtatim advecto crus glande trajicitur; Nihil vulnere terri-

tus, huc & illuc volitans, ferire hoſtem, hortari ſuos, firmare animos, minuendo metu, accendendâ ſpe, & omnibus belli incitamentis; Ita ruenti, & ægrè ſuſtentanti aciem, miſſile rurſus plumbum graviori vulnere femur tranſadigit. Sed ille ſupremi diſcriminis anxius, ſui incurioſus, nec oſtentationem vulneribus neque fomenta adhibuit; certus non excedere prælio, ne fracti pugnantium animi hoc velut omine conſternarentur; Et ſanè tot annorùm ſtipendiis, tam durâ & exercitâ militiâ, neque Ducem militis, neque milites Ducis unquàm pœnituerat. Igitur durare in vim extremam conſtituit; & ſi fortuna contrà daret, receptum non minùs quàm arma temperare conſiliis & exemplo; adverſa tolerans ſpe ſubſidiorum, quæ tot nuntijs exciverat. Sed illis ad pugnam inpromptis, certè non ſatis properantibus, *Verianus* miles, numeris obrutus, miſceri primò & turbari, tum referre pedem, cedere loco, mox turbine irrúentiúm impelli. Nullum in illâ trepidatione *Verius* Ducis officium, militiſve omiſit. Increpare paventes; retinere dubios; retrahere fugientes; conſilio, manu, voce, inſignis hoſti, conſpicuus ſuis contra fortunam obniti: Sed impetu turbatorum abreptus propulſuſque ceſſit ad extremum ingruenti tempeſtati,

peſtati, ultimus & invitus: cedentibus ſpes novisſima erat in præſidio tormentorum: itaque eluctati altitudinem arenæ inter collium ſalebras; illûc non effuſo quidem, intento tamen per plana littoris gradu ſe recipiebant; impigro ad ſequendum hoſtium Equite, & tergis gravi. In littore obvias habuere Friſiorùm cohortes; ſerùm & inane auxilium; quæ neque turbatis conſtantiam addidere, & alieni pavoris contactù in fugam auferebantur. At *Verii* cedentis Equus pluribus in pugnâ vulneribus ſuffoſſus, multâ tandem morte procumbens, pondere herum & toto cadavere implicuit: neque militum quis neque famulorum præſtò erat ferendæ opi; & propè hoſtis aberat ferociâ ardens & ſucceſſu. Inſignem dies illa virum vidit *Thomam Highamium*; domo non obſcurum; ſed civis Duciſque ſervati gloriâ nobilem; Is è familiâ *Roberti Drurii* equitis Angli, & inter palantes Domino ſuo comes, ſimul equo & hoſti incumbentibus ſubreptum Ducem, impoſuit in tergum equi, quo *Drurius* vehebatur. Sic advectus ſub tormenta *Verius*, fratrem ibi reperit *Horatium* non indecorem fratri, & multis in bello Belgico palmis ſæpè memorandum. Adſtabant cum illo centuriones Angli lanienæ ſuperſtites, & acciſæ reliquiæ pedites tre-

 centi;

centi; loco certè, nondum ſpe & animis excuſſi; arma quippe, ſuprema victis ſolatia, retinebant. Hos immoto gradu conſiſtere pro tormentis; & ipſa in hoſtem toto jam littore volitantem explodi *Verius* jubet. Verterat hûc fortuna fermè eodem momento duas equitum turmas, quarum una proprius *Verii* miles; alteram *Balenius* decurio præſens regebat, acer & clarus militiâ: His imperat prorumpere in hoſtem pilarum turbine attonitum; miſſo ſtatim fratre, qui equeſtrem impetũ, pedeſtri impreſſione ſubſequeretur. Redierat jam fortuna virtuſq; victis; tantâq; vi peditum equitumq; manus, numero exigua, animis ingens, incubuit in hoſtem; ut quantò ferociùs ille fiduciâ victoriæ accurrerat, tantò acriùs pulſus in fugam disjiceretur: Ingens ibi ſtrages, & plurimum ſanguinis, perſultante planitiem equite, & ardente in cædem; hærenteſque fugacium tergis victores in ſuffugia collium irrupere; planaque & edita pari terrore & exitio permiſcebant. At hoſtium acies, quæ ſub ſignis vexilliſque ſumma collium, expertes prælii inſederant, admonitæ periculis excitabantur: nec ulturorum commilitones ille motus erat; ſed conſulentium ſibi; dabantque ſe incautos & indefenſos telis *Verianorum*, qui faſtigiis ſuis immoti, in hoſtem apertum